

DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER KURULU
FOREIGN ECONOMIC RELATIONS BOARD

TÜRKİYE-KOSOVA İŞ VE YATIRIM FORUMU SONUÇ RAPORU

18 Ekim 2016 / İstanbul

TÜRKİYE-KOSOVA İŞ ve YATIRIM FORUMU

18 Ekim 2016 / İstanbul

Sonuç Raporu

DEİK/Türkiye-Kosova İş Konseyi tarafından, Kosova Yatırım ve İşletmeleri Destekleme Ajansı (KIESA)'nın ve Kosova Türkiye Ticaret Odası (KTTO)'nın işbirliği ile **18 Ekim 2016** tarihinde, İstanbul'da Kosova Cumhuriyeti Sanayi ve Ticaret Bakanı Hykmete Bajrami'nin ve T.C. Ekonomi Bakanı Nihat Zeybekci'nin onurlandırmalarıyla, **Türkiye-Kosova İş ve Yatırım Forumu** düzenlendi.

2012 yılından bu yana Kosova ile gerçekleştirilen en büyük etkinlik olarak öne çıkan İş Forumu, her iki ülkeden üst düzey bürokratlar ve iş dünyası temsilcilerinin aralarında olduğu 100'ü aşkın katılımcıya ev sahipliği yaptı. Forumda, Kosova'daki yatırım fırsatları, öne çıkan projeler ve yatırım ortamı hakkında yapılan bilgilendirici sunumların ve konuşmaların yanı sıra Kosova'da yerleşik Türk yatırımcılarının başarı hikâyelerine yer verildi. Türkiye ve Kosova heyetlerinin listesi ve forum boyunca yapılan sunumlar aşağıdaki bağlantıda yer almaktadır.

Katılımcı listeleri ve sunumlar: <http://www.deik.org.tr/Contents/FileAction/7390>

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Türkiye-Kosova İş ve Yatırım Forumu'nun açılış konuşmaları, DEİK/Türkiye-Kosova İş Konseyi Başkanı Muharrem Geylan, KTTO Başkanı Ayhan Albeyoğlu, Kosova Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi Avni Sipahiu, Kosova Dışişleri Bakan Yardımcısı Emanuel Demaj ve Kosova Cumhuriyeti Sanayi ve Ticaret Bakanı Hykmete Bajrami tarafından gerçekleştirildi.

DEİK/Türkiye-Kosova İş Konseyi Başkanı Muharrem Geylan, bağımsızlığını elde etmesi üzerinden geçen 8 yıl içinde, Kosova'nın çok önemli gelişmeler gösterdiğini, bu kapsamda AB

ile imzalanan İstikrar ve Ortaklık Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinin, Kosova'nın hukuki, ticari ve politik yapısını Avrupa Birliği ile uyumlu hale getirecek olması bakımından, oldukça faydalı bir gelişme olduğunu kaydetti. Geylan, Kosova ile Türkiye arasında haftanın 7 günü uçuş imkânının olması, vizenin uygulanmaması, Kosova'nın çevre ülkelerle gümrüksüz ticaret yapabilmesi gibi sebeplerden ötürü,

Kosova'nın önemli avantajlar içerdiğini belirterek, 11 Ekim 2016 tarihinde Kosova parlamentosunca onaylanan Stratejik Yatırımlar Yasası'nın yatırımcılar için çok önemli bir adım olduğunu vurguladı.

Türkiye ile Kosova arasında, henüz yürürlüğe girmeyen Serbest Ticaret Anlaşması (STA) konusunda, Kosova makamlarının olumlu adımlar atmasının beklendiğini ifade eden Geylan,

iki ülke arasındaki Karma Ekonomik Komisyon (KEK) mekanizmasının daha işlevsel hale getirilmesinin, ikili ticari ilişkilere önemli bir ivme kazandıracağını altını çizdi. Geylan, Kosova'daki Türk yatırımcılarının önde gelen yabancı yatırımcılar arasında yer aldıklarını ve başarı öyküleri yazdığını

söyledi ve Türk özel sektörünün Kosova'yı yeni bir yatırım rotası ve ticari işbirlikleri için merkez ülke olarak değerlendirmelerini temenni ettiğini söyledi.

Ardından sözü alan Kosova Türkiye Ticaret Odası (KTTO) Başkanı Ayhan Albeyoğlu, KTTO'nun 2008 yılında kurulduğunu, Oda'nın iki ülke arasındaki sosyal ve ekonomik bağların güçlendirilmesini hedeflediğini ifade etti. Kuruluşundan beri KTTO'nun, Kosova'nın önde gelen yatırımcılarını bünyesinde topladığını belirten Albeyoğlu, Oda üyelerinin Kosova'nın ekonomisine ve istihdamına muazzam katkılar sunduğunu, bugüne dek Kosova'nın altyapısını güçlendirme çalışmalarını sağladıklarını, elektrik dağıtımını özelleştirdiklerini söyledi ve üyeleri arasında ülkenin tek uluslararası havalimanının işletmesinin de bulunduğunu ifade etti.

Albeyoğlu, Kosova'daki diğer başarılı Türk yatırımlarının gıda dağıtım, sigortacılık, inşaat, ulaşım, sanayi alanında faaliyet gösterdiklerini, mevcut 10 bankadan 4'ünün Türk bankası olduğunu ve bu bankaların sundukları hizmetlerle Kosova pazarında hizmet ve kaliteyi çok önemli noktalara taşıdığını belirtti. Yabancı dile hâkim genç nüfusu, ucuz iş gücü, bol doğal kaynağı, T.C. Priştine Büyükelçiliği'nin verdiği destekler ve diğer güçlü kurumlar ile Kosova'nın yatırımlar için iyi bir seçenek olduğunu vurgulayan Albeyoğlu, KTTO olarak bu yatırımlar için tüm desteği vermeye hazır olduklarını söyledi ve iki ülke arasında STA'nın yürürlüğe girmesinin ikili ekonomik ilişkilerin gelişimine büyük katkılar sunacağını kaydetti.

Kosova Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi, Avni Spahiu, Kosova Cumhuriyeti olarak, ülkenin kuruluşundan bu yana sunduğu desteklerden ötürü Türkiye'ye müteşekkir olduklarını

belirterek, Türkiye'yi sadece partner olarak değil, 'dost' ülke olarak addettiklerini ve 15 Temmuz'da yaşanan darbe girişimine karşı Türkiye demokrasisini desteklediklerini belirtti. İkili ekonomik ilişkilerin kaydettiği olumlu ilerlemeden ötürü memnuniyet duyduklarını belirten Büyükelçi Spahiu, Türk firmalarının yol, havalimanı, bankacılık gibi alanlardaki yatırımlarıyla Kosova'nın çehresini

değiştirdiğini ifade etti ve yapılacak yeni yatırımlar ve işbirliklerine dair temennilerini dile getirdi.

Kosova Cumhuriyeti Dışişleri Bakan Yardımcısı Emanuel Demaj, Kosova Cumhuriyeti'nin şimdiye dek en fazla anlaşma imzaladığı ülkenin Türkiye olduğunu; Türkiye'nin tüm imkânları seferber ederek gerçekleştirdiği yatırımlar ve mesleki eğitim programlarıyla Kosova'yı desteklediğini, bu sebeplerden ötürü Türkiye'nin Kosova için özel bir yere sahip olduğunu ifade etti.

Bakan Yardımcısı Demaj, Kosova'nın kalkınma yolunda önemli gelişmeler kaydeden ekonomisinin ve yürürlüğe giren stratejik yatırımlar yasasının, yeni yatırımlar için önemli gelişmeler olduğunu vurgulayarak, yatırımcıları Türkiye'ye davet etti ve organizasyon için DEİK'e teşekkürlerini sundu.

Kosova Cumhuriyeti Sanayi ve Ticaret Bakanı Hykmete Bajrami, kamu yetkilileri, sivil toplum kurumları ve iş dünyasının katılımıyla gerçekleşen forumu düzenleyen DEİK, KTTO ve KIESA'ya teşekkürlerini sunarak, gelecek dönem düzenlenecek toplantılarla diyalogu artırmayı hedeflediklerini belirtti. Bu toplantılarda iş dünyasının taleplerini dinleyip çözümler üretebileceklerini ifade eden Bakan Bajrami, Bakanlık nezdinde, iş dünyasının ihtiyaç duyduğu desteği esirgemeyeceklerini vurguladı.

KOSOVA'DA YATIRIM FIRSATLARI SUNUMU

"Kosova'da Yatırım Fırsatları" sunumu Kosova Yatırım ve İşletmeleri Destekleme Ajansı

(KIESA) Yatırım Destekleme Departmanı Müdürü Kreshnik Thaqi tarafından gerçekleştirildi. Kosova'nın merkezi konumu sayesinde AB pazarına, hava, kara, demir yolu ve üç farklı liman ile erişebildiği, liberal bir ticaret rejiminin Kosova'da uygulamada olduğu, bu kapsamda, AB ile İstikrar ve Ortaklık Anlaşması, CEFTA

Anlaşması, ABD, Japonya ve Norveç ile uygulamada olan GTS (Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi) sayesinde, pek çok ülke ile gümrüksüz ticaret yapılabildiğini ve Türkiye ile imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması'nın ise onay aşamasında olduğu kaydedildi.

Kosova'daki mali sistemin AB ile uyumlu olduğu ve ülkede yatırımcıyı koruyan bir sistemin, düşük vergi oranlarının ve düşük işletme giderlerinin olduğu dile getirildi. Kosova'da doğrudan yabancı yatırımlar arasında, Almanya ve İngiltere'den sonra Türkiye'nin 3'üncü sırada olduğu, sektörel dağılımda ise, gayrimenkul, finans, sanayi ve inşaat sektörlerinin ilk sıralarda olduğu belirtildi. Hedef sektörlerin bilgi teknolojileri, gıda işleme-paketleme, madencilik-metal işleme, enerji, tekstil-deri işleme, ahşap işleme-mobilyacılık ve turizm olarak belirlendiği ifade edilerek, sektörlerin öne çıkan noktalarının altı çizildi. Hedef sektörlerin yanı sıra, özel sektör için sunulan yatırım projeleri aktarıldı.

Söz konusu yatırım projeleri aşağıda yer almaktadır:

- Bilgi Teknolojileri alanında, "çağrı merkezleri" projesi ve "veri merkezleri" projesi
- Madencilik alanında, boksit madenini hayata geçirme projesi
- Yenilenebilir enerji alanında, rüzgâr santrali projesi
- Turizm alanında, Brezovica turizm merkezi projesi (kış turizmi, eko turizm, su parklarını kapsayan tüm yıl boyunca devam eden bir turizm projesi) ve Sharrprodhimi projesi (tüm yıl boyunca devam eden bir doğa turizmi projesi)
- Finans alanında, özel sermaye fonu projesi

Proje tanıtımlarının ardından, hükümetin yatırımcılar için sağladığı destekler açıklandı. Bu kapsamda, hızlı ve kolay şirket kurulumu, kredi garanti fonu, yatırım alanlarının sağlanması, yatırımcının korunması ve stratejik yatırımlar kanunu gibi desteklerin olduğu ifade edildi. Söz konusu sunum aşağıdaki bağlantıda yer almaktadır.

Sunum: <http://www.deik.org.tr/Contents/FileAction/7390>

KOSOVA'DA İŞ YAPMA DENEYİMLERİ PANELİ

Modaratörlüğünü Newko Balkan LLC firması Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Merve Özer Yılmaz'ın yaptığı "Kosova'da İş Yapma Deneyimleri Paneli"nde başarı hikâyelerine yer verilerek, Kosova'da yatırım yapmış Türk firmalarının temsilcileri, potansiyel yatırımcılara deneyimlerini aktardılar. Anılan panelde, TEB Sh. A. Genel Müdürü ve KTTO Başkanı Ayhan Albeyoğlu, Kosova'daki Bankacılık sektörü ve pazarda sundukları finansal araçlara dair sunum gerçekleştirirken, Limak Kosovo International Airport İcra Kurulu Başkanı Haldun Köktürk ve KEDS (Kosova Elektrik Dağıtım Hizmetleri) Yönetim Kurulu Üyesi Serhat Dinç, Kosova'daki iş yapma deneyimlerini paylaştılar.

“Kosova’daki Bankacılık Sektörü” sunumunda, Albeyoğlu, Kosova pazarında hali hazırda faaliyet gösteren 10 bankadan 4’ünün Türk sermayeli olduğunu ve bu bankalardan BKT, İş Bankası ve Ziraat Bankası’nın şube olarak, TEB Bankası’nın ise banka olarak pazarda bulunduğunu ifade etti. 2008 yılında kurulan TEB Sh. A.’nın 26 şube ile Kosova pazarında faaliyet gösterdiğini ve 604 kişiye istihdam sağladığını söyleyen Albeyoğlu, pazarda sundukları hizmetleri anlattı. Kurumsal ve ticari bankacılık alanında, dış ticaret kredileri, gayri nakdi krediler, finansman kredileri, nakit yönetimi, doğrudan borçlandırma sistemi gibi hizmetleri; KOBİ bankacılığı alanında ise, ticari krediler, gayri nakdi kredilerin yanında, tarım kredileri, özel kredi kartları, ödeme servisleri gibi hizmetleri sunduklarını aktaran Albeyoğlu, bireysel ve özel bankacılık alanında da sundukları ürünleri açıkladı. 2015 yılında TEB Sh. A.’nın, Kosova’nın en iyi bankası seçildiğini belirten Albeyoğlu, Kosova pazarında yeni Türk yatırımcılara hizmet vermekten memnuniyet duyacaklarını söyledi.

Limak Kosovo International Airport başarı hikâyesi, firmanın İcra Kurulu Başkanı Haldun Köktürk tarafından aktarıldı. 4,5 milyon yolcu kapasiteli Kosova’daki tek havalimanı olan Priştine Uluslararası Havalimanı’nın işletmesinin, konsorsiyum anlaşma ile Limak Kosovo International Airport ve Airports de Lyon firmalarının ortaklığında 2011 yılında üstlenildiğini belirten Köktürk, toplam yatırım bedelinin 120 milyon Avro olduğunu ve söz konusu yatırım ile 1.150 kişiye istihdam sağlandığını ifade etti. Yolcu trafiğinin tahmin edilenin çok üzerinde gerçekleştiğini belirten Köktürk, anılan yatırımın pek çok ödüle layık görüldüğünü ve yatırımı gerçekleştirmekten memnuniyet duyduklarını ifade etti.

KEDS (Kosova Elektrik Dağıtım Hizmetleri) başarı hikâyesi firmanın Yönetim Kurulu Üyesi Serhat Dinç tarafından gerçekleştirildi. Çalık Holding ve Limak Holding ortaklığında 2013 yılında faaliyete başlayan KEDS firmasının mevcut yatırımının 26,3 milyon Avro büyüklüğünde olduğunu, gelecek 20 yıl içinde ise 300 milyon Avro daha yatırım yapacaklarını ileten Dinç,

Kosova pazarında mevcut elektrik sistemini modernize ettiklerini ve kayıp-kaçak oranını önemli seviyelere indirdiklerini, bu sayede daha modern ve sistemli bir elektrik dağıtımının ülkede yapılmakta olduğunu aktardı.

Panelde, ayrıca endüstriyel özelleştirmelerde Kosova’da ciddi başarıların elde edildiği ve Türk yatırımcılarının Kosova hükümetine güven duydukları ifade edildi. Bankacılık sektöründe, tahsilata yönelik çalışmalara ağırlık verileceği belirtilirken, Türk bankalarının Kosova pazarındaki varlığının, Türk yatırımcılarının pazara girmesini teşvik eden önemli bir unsur olduğu belirtildi. Eğitimli ve yabancı dil bilen nüfusa sahip olması, iş gücünün ucuz olması ve doğusunda da olsa bir Avrupa ülkesi olmasından dolayı, Kosova’nın Türk yatırımcılar için cazip bir pazar olduğu ifade edildi.

Kimi altyapı sıkıntılarının olduğu ancak bu sorunların KEDS örneğinde olduğu gibi yeni yatırımlar ve projelerle bertaraf edilebileceğinin altı çizildi. KTTO’nun gelecek Türk yatırımcıları için, hayatlarını kolaylaştıracak tavsiyeler ve imkânlar sunması bakımından önemli bir adres olduğu vurgulandı. Tüm bu fırsatların Türk yatırımcılarca değerlendirilmesi gerektiği, yeni yatırımlar için Kosova’da gerekli altyapının hazır olduğu belirtildi.

Panelin ardından düzenlenen çalışma yemeğiyle eş zamanlı olarak hükümet iş görüşmeleri ve ikili firma görüşmeleri gerçekleştirildi. Panelde yapılan sunulara aşağıdaki bağlantıda yer verilmektedir. Sunumlar: <http://www.deik.org.tr/Contents/FileAction/7390>

KAPANIŞ KONUŞMALARI

İş Forumu'nun kapanış konuşmaları, DEİK Başkanı Ömer Cihad Vardan, Kosova Cumhuriyeti Sanayi ve Ticaret Bakanı Hykmete Bajrami ve T.C. Ekonomi Bakanı Nihat Zeybekci tarafından gerçekleştirildi.

DEİK Başkanı Ömer Cihad Vardan, Kosova'nın gerek tarihi ve kültürel bağlardan gerekse Türkiye'nin Balkanlar vizyonundan ötürü Türk özel sektörü için özel bir yere sahip olduğunu vurguladı. Son 5 yılda, Türkiye ile Kosova arasında ikili ilişkiler bakımından önemli bir yol kat

edildiğini, pek çok ticari anlaşmanın imzalandığını, Kosova'da yerleşik 500 Türk firmasının, 340 milyon Avroyu bulan yatırımlar gerçekleştirdiğini ve bu yatırımlarda 6000 kişiye istihdam sağlandığını ifade eden Vardan, siyasi otoritelerden ticaret ve yatırımların önündeki engellerin kaldırılmasını talep etti. Bu kapsamda, iki ülke

arasında imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinin, ticaret hacmini önemli ölçüde artıracığını vurgulayan Vardan, Forum vesilesiyle DEİK ile KTTO ve KIESA

arasında imzalanacak işbirliği anlaşmalarının kurumsal diyalog mekanizmasını güçlendireceğini ve iki ülke arasındaki ekonomik işbirliğine katkı sağlayacağını ifade etti.

Vardan'ın ardından söz alan, Kosova Cumhuriyeti Sanayi ve Ticaret Bakanı Hykmete Bajrami, kurulduğundan bugüne, Kosova'ya süregelen destekleri ve değerli işbirliğinden ötürü Türkiye'ye teşekkür ederek Kosova'nın Türkiye ile ikili işbirliğini geliştirmek konusundaki hevesini ifade etti. Bakan Bajrami, Kosova'nın pazar ekonomisine dayalı, makroekonomik istikrarı yakalamış bir ekonomiye, çevre ülkelere nazaran çok daha genç ve bunun yanında eğitimli insan gücüne ve mevcut ticaret rejimi ile 500 milyonluk tüketiciye ulaşan bir pazar potansiyeline sahip olduğunu vurguladı.

Dünya Bankası, EBRD gibi kurumlara üye olan Kosova'nın uluslararası kurumlarla her geçen gün daha fazla bütünleştiğini belirten Bakan Bajrami, istikrarlı bir mali politikaya ve düşük vergi oranlarına sahip Kosova'nın, çevre pazarlara (Balkanlar ve AB pazarı) erişim imkanı olan bir üretim üssü olarak ele alınabileceğini söyledi.

Bakan Bajrami, Türk firmalarının deneyimlerinin olduğu tarım, gıda işleme ve altyapı projelerinin yatırımlar bakımından öne çıktığını, devlet mülkiyetindeki Telekom ve Trepça madeninin özel sektör tarafından canlandırılmasına yönelik çalışmalarının olduğunu, ayrıca hammadde ve makine ticaretinde oldukça elverişli bir sistemlerinin olduğunu vurguladı. Yürürlüğe giren stratejik yatırımlar kanununun yatırımlar için pek çok bürokratik süreci ortadan kaldırdığını, bu kanun sayesinde yatırımcıların doğrudan Bakanlık ile temasa geçebileceğini, STA'nın ise zaman içinde onay sürecinin tamamlanacağını ileten Bakan Bajrami, Bakanlık nezdinde kendisinin her türlü desteği verebileceğini ifade etti.

T.C. Ekonomi Bakanı Nihat Zeybekci, iki ülke arasındaki ticaretin potansiyeli yansıtmadığını, 2015 yılında imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması'nın Kosovalı makamlarca onaylanmasının ardından Türkiye'den Kosova'ya yapılacak ihracatın önemli ölçüde artacağını, bu durumun Türk özel sektörünü Kosova'da üretim yapmak konusunda daha da istekli hale getireceğini ifade etti.

Kosova'nın Türkiye'ye ihracatının artmasını arzu ettiğini belirten Bakan Zeybekci, bu tutarın 100 milyon ABD Dolarına yükselmesini istediklerini belirterek, Forumun organizasyonunu yapan DEİK, KIESA ve KTTO'ya teşekkür etti.

Konuşmaların ardından DEİK ile KIESA ve KTTO arasında İşbirliği Anlaşmaları imzalandı.

FAYDALI KURUMLAR

T.C. Priştine Büyükelçiliği

Tel: 00 381 38 226044

Faks: 00 381 38 226031

E-mail: embassy.prishtina@mfa.gov.tr

Adres: Rruga İsmail Qemali No: 59 Arberia – Prishtina - Kosova

T.C. Priştine Ticaret Müşavirliği

Tel: 00 381 38 554699

Faks: 00 381 38 554688

E-mail: pristina@ekonomi.gov.tr

Adres: Imzot Nike Prela Street, No:42, Ulpiane, Priştina/Kosova

Kosova Ticaret Odası (KTO)

Tel: 00 381 (0) 38 780 302

E-mail: venera.rexha@oek-kcc.org

Adres: Mother Theresa, No.20 – Prishtina

Web: <http://www.oek-kcc.org/>

Kosova Yatırım ve İşletmeleri Destekleme Ajansı (KIESA)

Tel: 00 381 (0) 38 200 36585

E-mail: info@invest-ks.org

Adres: Muharrem Fejza str. n.n.Lagja Spitalit, 10000 Prishtinë,

Web: <http://www.invest-ks.org/>

Kosova Türkiye Ticaret Odası (KTTO)

Tel: 00 381 (0) 38 550 100

E-mail: info@kt-to.org

Adres: Imzot Nike Prela no 42 ULPIANA PRİŞTİNE KOSOVA

Web: <http://www.kt-to.org/>

DEİK (Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu)

Avrupa Bölge Koordinatörlüğü

Adres: RIVER PLAZA Büyükdere Cad. Bahar Sok. No: 13/9-10 34394 Levent/İSTANBUL

Tel: +90 212 339 5000

E-posta: eu@deik.org.tr